

НАУЧНО ИСТРАЖИВАЧКИ ПРОЈЕКАТ
“Правни аспекти савремених друштвених кретања у Републици Србији” -
за период 01.01.2019. – 31.12.2021. године

Издавач

Универзитет у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици,
Правни факултет

За издавача

Проф. др Душанка Јововић, декан

Главни и одговорни уредник

Проф. др Јелена Беловић, руководилац пројекта

Секретар пројекта

Проф. др Страхиња Миљковић

Уређивачки одбор

Проф. др Душанка Јововић
Проф. др Владимир Боранијашевић
Проф. др Олга Јовић Прлаиновић
Проф. др Дејан Мирковић
Проф. др Бојан Бојанић
Проф. др Здравко Грујић

Технички уредник

Младен Тодоровић

Дизајн корица

Кварк Краљево

Штампа

Кварк Краљево

Тираж:

50 примерака

ISBN 978-86-6083-077-9

**Штампање овог зборника помогло је Министарство просвете, науке и
технолошког развоја Републике Србије**

Др Олга ЈОВИЋ ПРЛАИНОВИЋ*

347.965.42:347.627.2(497.11)

ПОЛОЖАЈ ДЕТЕТА У ПОСТУПКУ ПОРОДИЧНЕ МЕДИЈАЦИЈЕ

Апстракт: Поред одлуке о поверавању детета једном од родитеља, у поступку медијације решава се и о моделу одржавања личних односа детета са родитељем са којим дете не живи, и о осталим дејствима престанка породичне заједнице.

Узраст детета и способност за расуђивање су кључни фактори који одређују да ли ће дете у поступак посредовања бити укључено непосредно или посредно преко родитеља као законских заступника, привременог заступника, колизијског старатеља, Одлука о непосредном учешћу детета у поступак посредовања условљена је сагласношћу оба родитеља и детета, а након процене способности детета, припреме родитеља и детета за директно учешће у овом поступку.

Разматрање развода брака из перспективе детета и могућност да учествује у доношењу одлука које га се тичу је тековина модерног доба, због чега је важно уочити у којој мери се прокламована права детета уважавају у поступку породичне медијације према важећим породичноправним прописима, односно да ли постоји потреба да се унапреди положај детета у овом поступку. У међународним документима о правима детета успостављени су стандарди који обавезују надлежни орган пред којим се води поступак да оцени све околности за остваривање овог права детета након што је дете добило све потребне информације.

Кључне речи: *породична медијација; субјективитет детета; партиципација; узраст детета; способност за расуђивање; најбољи интерес детета.*

1. УВОДНЕ НАПОМЕНЕ

Положај детета у поступку породичне медијације, кроз призму релевантних међународних докумената о правима детета, која гарантују право детета на партиципацију у свим судским и административним поступцима у којима се одлучује о питањима која су битна за живот детета, затим кроз препоруке и смернице регионалних инструмената о људским правима који унапређују остваривање права детета на изражавање мишљења,

---

* Редовни професор, Универзитета у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици, Правни факултет, olga.jovic@pr.ac.rs

одређује да пажњау овом раду буде усмерена на разматрањепредности, али и евентуалнихризика учешћа детета у поступку породичне медијације.

Раздвајање родитеља код деце изазива страх од напуштања и страх за сопствену будућност, па је реакција детета условљена нивоом сарадње, односно степеном конфликта између родитеља. Предности посредовања у односу на судски поступак суу овим случајевима очигледни, с обзиром да су родитељи усмерени на међусобну комуникацију и налажење одговарајућих решења у циљу заштите најбољег интереса детета. Могућност да супружниципо престанку заједнице живота споразумно уредемеђусобна права и дужности, директном комуникацијом и конструктивним дијалогом, јесте прилика за очување њихових личних и имовинских интереса, уз позитивну атмосферу за раст и развој заједничке деце.¹

Зависно од узраста детета и способности за расуђивање, дете у поступак посредовања може бити укључено **непосредно** – лично учешће детета, или **посредно** – родитељи као законски заступници, привремени заступник, колизијски старатељ. Одлука о непосредном учешћу детета у поступак посредовања условљена је сагласношћу оба родитеља и детета, а након процене способности детета, припреме родитеља и детета за директно учешће у овом поступку.

2. ПРАВО ДЕТЕТА НА ПАРТИЦИПАЦИЈУ У МЕЂУНАРОДНИМ ДОКУМЕНТИМА О ЉУДСКИМ ПРАВИМА

Конвенција УН о правима детета (1989)² изричито признаје право детета на слободно изражавање мишљења у свим питањима која га се тичу. Преме одредби чл. 12. мишљењу детета се мора посветити посебна пажња у свим поступцима који се непосредно тичу детета, у складу са његовим годинама и зрелошћу. У том циљу, детету ће посебно бити пружена могућност да буде саслушано у свим судским и административним поступцима који се тичу детета, било непосредно или преко заступника или одговарајућег органа, на начин који јеу складу са процесним правилима националног закона.³

Иако овом конвенцијском одредбом није изричито одређена медијација као облик вансудског решавања спорова, обавеза је држава

---

¹ K.,Salminen, “Mediation and the Best Interests of the Child from the Child Law Perspective”, In:*Nordic Mediation Research*, NylundA., Ervasti K., Adrian L. (Eds.), Springer Open, Swetzerland 2018, (eBook) <https://doi.org/10.1007/978-3-319-73019-6>, 213-214.

² *Сл. лист СФРЈ – Међународни уговори*, бр. 15/1990.

³ Чл. 12. ст. 1. Конвенције о правима детета обавезује државе уговорнице да обезбеде детету које је **способно** да формира своје мишљење, право слободног изражавања мишљења о свим питањима која се тичу детета, с тим што се мишљењу детета посвећује дужна пажња у складу са **годинама живота и зрелошћу детета**.

чланица да обезбеде остваривање права детета у поступцима у којима се одлучује о питањима која се тичу детета.

Препреке у практичном спровођењу овог међународног принципа условиле су активности Комитета за права детета УН, који је на Дану генералне дискусије о праву детета да буде саслушано (2006) на тему „Говори, учествуј и одлучи – право детета да буде саслушано“, усвојио препоруку боље разумевање садржине и импликација чл. 12. Конвенције о правима детета.⁴ Истиче се да учешће деце у свим аспектима друштва, као и право на изражавање мишљења у судским и административним поступцима, у хитним случајевима, споровима и постконфликтним ситуацијама, у складу са њеним/његовим развојним могућностима, јесте корисно за дете, за породицу и ширу заједницу.⁵

Овај став Комитета за права детета потврђен је у Општем коментару бр. 12 о праву детета да буде саслушано.⁶ Конвенцијско право детета односи се на све судске и управне поступке, а како се у тачки 32. Општег коментара наглашава, административни поступци укључују алтернативне поступке попут медијације и арбитраже. Сходно тумачењу Комитета за права детета, право детета на изражавање мишљења у питањима која га се тичу, као партиципативно право, није ограничено на поступке пред надлежним органима у којима се одлучује о питањима која се тичу детета. У тачци 52. Општег коментара бр. 12 наводи се неопходност да законски буде регулисано право детета да буде саслушано и у поступку медијације, онда када се одлучује о последицама развода брака или престанка заједнице живота. Узраст детета као претпоставка способности да изрази своје мишљење је оборива, имајући у виду да се поједина законодавства везују за узраст детета као услов способности да изрази своје мишљење. Способност детета би требало оцењивати у сваком конкретном случају, узимајући у обзир не само узраст детета него и његову зрелост, што је, према Општем коментару, обавеза надлежних органа пред којим се води поступак. Да ли ће дете остварити ово право или неће, непосредно или преко заступника, зависи од воље детета, док је одговорност државе да омогући окружење у којем ће дете то право моћи и остварити након што је примило све потребне информације и донело одлуку у складу са најбољим интересом. Приликом непосредног саслушања детета Комитет препоручује да посебну пажњу треба посветити могућем сукобу интереса у случају када дете заступа родитељ.

---

⁴ Committee on the Rights of the Child, Forty-third session, *Day of General Discussion on the Right of the Child to be Heard*, 11-29 September 2006, <http://www.ohchr.org> (18.08.2021.).

⁵ Тач. 3. *Final Recommendation* after Day of General Discussion on the Right of the Child to be Heard.

⁶ General Comment No. 12 (2009), *The right of the child to be heard*, <https://resourcecentre.savethechildren.net> (26.09.2020.).

Право детета на слободно изражавање мишљења у Европској конвенцији о остваривању дечјих права (1996), формулисано је одредбом чл. 1. ст. 2.:“... у најбољем интересу деце, држава унапређује њихова права, признаје им процесна права и олакшава остваривање тих права обезбеђујући да деца, сама или посредством других особа или органа, буду информисана и да им се дозволи да учествују у поступцима пред правосудним органима који се њих тичу“.⁷ Препорука СЕ о учешћу деце у породичном и друштвеном животу, у својим принципима афирмише право сваког детета да му се омогући партиципација без било какве дискриминације (принцип 1.), односно да је учешће деце од суштинског значаја у свим питањима који се тичу њихових живота, а то учешће не подразумева само у институцијама које доносе одлуке, већ у свим областима породичног и друштвеног живота (принцип 5.).⁸ Концептуално, сложеност права на партиципацију огледа се у томе што осим права детета на слободно изражавање мишљења, обухвата и њему веома блиско право: право односно слободу да тражи, прима и даје информације и идеје свих врста.⁹

Право детета да учествује у поступку породичне медијације предвиђено је и у документима који су усвојени на нивоу Савета Европе који садрже принципе и захтеве који се односе на спровођење породичне медијације. Тако, Препорука СЕ 1639 (2003) о породичној медијацији и равноправности полова предвиђа учествовање детета у поступку породичне медијације које треба да буде саслушано (тач. 6.) као титулар права у случају спора између родитеља који се тиче њиховог заједничког детета.

На исти начин и други необавезујући документи СЕ – препоруке, смернице (тзв. *soft law* правни извори) – истичу право детета да изрази своје мишљење и да његово мишљење буде уважено је важно за достојанство и здрав развој сваког детета.¹⁰ Сва деца, укључујући и децу предшколског

---

⁷ Конвенција о остваривању дечјих права (European Convention on the Exercise of Children's Rights, 1996, ETS No.160) <http://conventions.coe.int> (14.08.2021.).

⁸ *Recommendation No. R (98)8 of the Committee of Ministers to Member States on Children's Participation in Family and Social Life*, усвојена од стране Комитета министара 18. септембра 1998. године, <http://coe.int> (14.08.2021.).

⁹ Чл. 13. Конвенције о правима детета гласи: „ 1. Дете има право на слободу изражавања; право обухвата слободу да тражи, прима и даје информације и идеје свих врста без обзира на границе, било усмено, писмено или штампано, у уметничкој форми или преко било ког другог средства информисања по избору детета. 2. Примена овог права може бити предмет одређених ограничења, али само оних која су одређена законом и неопходна: (а) ради поштовања права или угледа других; или (б) ради заштите националне безбедности или јавног поретка, или јавног здравља или морала.“

¹⁰ Council of Europe *Recommendation CM/Rec(2012)2 on the participation of children and young people under the age of 18*, adopted by the Committee of Ministers on 28 March 2012, <https://rm.coe.int> (29.09.2020.).

узрста, имају право да изразе своје мишљење о свим питањима која их се тичу, у складу са узрастом и зрелошћу. Због тога је важно да државе чланице СЕ уклоне ограничења права детета да изрази своје мишљење, те да уставним, законским и подзаконским актима пруже највиши степен правне заштите права детета да учествује.¹¹

У групу необавезујућих докумената СЕ спадају и Упутства за боље спровођење постојећих препорука о породичној медијацији и медијацији у грађанскоправним стварима¹² које афирмишу успостављање јединствених критеријума за процену најбољег интереса детета, укључујући узраст детета и његову способност за расуђивање, улогу родитеља и природу спора (тач. 27). Још један документ који има снажну подршку држава чланица и део је стратегије Савета Европе о правима детета јесу Смернице Комитета Министара Савета Европе о правосуђу по мери детета (2010),¹³ које се односе на поступак породичне медијације, односно места и улоге, ставове, права и потребе детета у судским и алтернативним поступцима.¹⁴ Између основних начела¹⁵ као руководни принцип истиче се партиципација детета. Овај принцип подразумева да дете буде обавештено о својим правима, ... консултовано и саслушано у поступку у којем учествује, што подразумева уважавање ставова детета, имајући у виду зрелост детета и потешкоће у комуникацији како би њихово учешће било смислено. Децу треба третирати као субјекте права који остварују права у складу са способношћу да формирају своје мишљење и околностима случаја.¹⁶

Право детета на слободно изражавање мишљења у судским и административним поступцима у тесној је везиса правним субјективитетом детета, тј. његовом правном и пословном способношћу као материјалноправним категоријама и за страначку¹⁷ и процесну пословну

---

¹¹ Section III – Measures Protecting the right to participate *Recommendation CM/Rec(2012)2 on the participation of children and young people under the age of 18*, <https://rm.coe.int> (6.08.2021.).

¹² European Commission for the Efficiency of Justice (CEPEJ), CEPEJ(2007)14, *Guidelines for a better implementation of the existing recommendation concerning family mediation and mediation in civil matters*, <https://rm.coe.int> (16.08.2021.).

¹³ *Guidelines of the Committee of Ministers of the Council of Europe on child friendly justice*, Adopted by the Committee of Ministers on 17 November 2010 at the 1098th meeting of the Ministers' Deputies, <https://rm.coe.int> (17.08.2021.).

¹⁴ *Ibidem*. First part *Guidelines of the Committee of Ministers of the Council of Europe on child-friendly justice*, I. Доемт и сврха Смерница, тачка 1., 16.

¹⁵ *Ibidem*, 18-19.

Основна начела Смерница су: партиципација, најбољи интерес детета, достојанство, заштита од дискриминације и начело владавине права.

¹⁶ *Ibidem*, 17-18.

¹⁷ Б.Познић, *Грађанско процесно право*, Београд 1995, 103.

способност као процесноправним категоријама. Процесна пословна способност или парнична способност је способност пуноважног предузимања правних радњи у поступцима заштите материјалних права, коју странка испољава непосредно или преко заступника.¹⁸ Да би дете остварило своје право на слободно изражавање мишљења неопходно је да оно буде титулар посебних овлашћења која обезбеђују остварење права. То значи да је дете овлашћено да се само, односно преко неког другог лица или установе, обрати суду или органу управе и затражи помоћ у остваривању права на слободно изражавање мишљења.

Национални правни системи под утицајем и по захтеву релевантних међународних докумената, који регулишу област права детета, признају деци право и способност да слободно изразе своје мишљење. Како је већ наведено, детету ће посебно бити пружена могућност да буде саслушано у свим судским и управним поступцима који га се тичу, било непосредно или преко заступника или одговарајућег органа, на начин који је у складу са правилима националног закона (чл. 12. ст. 2. Конвенције о правима детета). Тумачење конвенцијског појма „судски поступак“, покрива широк дијапазон могућности судског саслушања детета у цивилној процедури, укључујући све породичне поступке, док појам „административни поступак“ подразумева саслушање детета у вези са старатељством, усвојењем, те остале формалне одлуке у области образовања, здравља и окружења. У овим поступцима деца могу бити саслушана како непосредно, тако и преко заступника или надлежног органа, на начин конзистентан процедуралним правилима националног закона.¹⁹ При томе, синтагма „правила националног

Способност да буде парнична странка има сваки субјект који може бити носилац права и обавеза по материјалном праву. Способност бити парнична странка одговара редовно појму правне способности. Свако физичко лице, без обзира на узраст, пословну способност и држављанство може бити странка у парници.

¹⁸*Ibidem*, 104-105.

Као процесноправни појам који се ослања на материјално право, парнична способност одговара пословној способности. Међутим, између ова два појма постоје разлике: док пословна способност може бити различитог обима (физичко лице способно је за све или само за неке изјаве воље) дотле парнична способност никада није ограничена у смислу да је странка способна само за неке радње упарници, односно странка може имати или потпуну парничну способност, или не може предузети никакву радњу. У материјалном праву могуће је да лице закључи правни посао за који није пословно способно, под условом да буде накнадно одобрен, а у парници није дозвољено да парнично неспособна странка предузима радње чије би дејство зависило од одобрења законског заступника.

¹⁹ Patrick Geary, „A Child’s Right to Expression in the Courtroom Under International Conventions on the Rights of Children and French National Law: Where Does This Leave the European Convention on the Exercise of Children’s Right’s“, <http://www.crin.org> (18.08.2021.).

закона“, не представља обавезу која обезбеђује детету могућност да изрази своје мишљење; она служи као подстрек државама уговорницама да пропишу специфичне процедуре које омогућују пуну имплементацију права на партиципацију онако како је предвиђено чл. 12. Конвенције о правима детета.

Као вид посебне способности детета, консултативна способност деце концептуално подразумева право пословно неспособних лица да буду консултована о свим питањима њиховог статуса, права и обавеза, као и да надлежни органи који о томе одлучују дају одређен значај таквом мишљењу.²⁰ Основна разлика између пословне и консултативне способности малолетника је у факту животне доби која за консултативну способност није општи услов. Дете које је зрело, способно да изрази своје жеље, ставове, вољу, мора бити консултовано у свим стварима својих права и обавеза.

3. НАЦИОНАЛНИ ОКВИРИ ПРАВА ДЕТЕТА НА ПАРТИЦИПАЦИЈУ

У српском праву први је пут усвајањем Породичног закона 2005. године,²¹ нормативно уређено право детета да слободно изрази своје мишљење.²² Законодавац јекогентном нормом обавезао суд и органе управе пред којима се води поступак који се тиче детета или у којем се одлучује о дечјим правима да мишљењу детета посвете дужну пажњу. Суд и орган управе утврђују мишљење детета у сарадњи са школским психологом односно органом старатељства, породичним саветовалиштем или другом установом специјализованом за посредовање у породичним односима, а у присуству лица које дете само изабере (чл. 65. ст. 6. ПЗС). Да би формирало своје мишљење дете има право да благовремено добије сва обавештења која су му потребна (чл. 65. ст. 2. ПЗС). За разлику од конвенцијске формулације овог права детета (чл. 12. ст. 2.), где узраст детета није услов за остваривање права, домаћи законодавац прописује да дете које је навршило 10. годину живота може слободно и непосредно изразити своје мишљење у сваком судском и управном поступку у коме се одлучује о његовим правима.²³ Да ли је заиста оправдано да приликом утврђивања мишљења детета суд буде строго везан за прописану доњу старосну границу од десет година, или у том смислу треба поћи од тога да и деца школског узраста, пре навршене десете

---

²⁰ Д. Палачковић, „Значај воље малолетника у контексту права на самоодређење“, *Правни живот*, Београд, бр. 9/2002, 705 и даље.

²¹ *Сл. гласник РС*, бр. 18/2005, 72/2011 и 6/2015.

²² Видети чл. 65. ст. 1. ПЗС који гласи: „Дете које је способно да формира своје мишљење има право слободног изражавања свог мишљења“.

²³ Видети чл. 65. ст. 3. ПЗС.

године живота, могу слободно да формирају и изразе своје мишљење у поступку у коме се одлучује о питањима која их се тичу, или то треба препустити оцени суда у зависности од околности конкретног случаја, имајући у виду да деца полазе у школу у узрасту када су код њих развијене когнитивне способности, способност перцепције и када су достигла одређени степен емоционалног развоја.

Остваривање права детета на мишљење у брачним парницама у којима се одлучује о вршењу родитељског права,²⁴ у случајевима када постоји споразум родитеља о вршењу родитељског права који, по оцени суда, није у најбољем интересу детета, и у случајевима када не постоји споразум родитеља о вршењу родитељског права, подразумева да дете има право да се изјасни о питањима која га се тичу, иако дете, по правилу, има положај странке у свим поступцима регулисаним Породичним законом, осим у брачним споровима.²⁵ Закон о посредовању у решавању спорова изричито прописује да је посредовање могуће у породичним споровима у којима посредовање одговара природи спорних односа и може да помогне њиховом разрешењу.²⁶ Оно што изазива неповерење је пропуст националног законодавца да прецизира положај детета у поступку породичне медијације, што оставља довољно простора за неодлучност родитеља приликом избора медијације као начина решавања спорних питања престанка породичне заједнице.

4. ДЕТЕ У ПОСТУПКУ ПОРОДИЧНЕ МЕДИЈАЦИЈЕ

Укључивање детета у процес медијације захтева активност свих учесника у поступку. Најпре, медијатор мора на начин одговарајући за дете пружити потребна објашњења о поступку у којем ће бити саслушано и при томе водити рачуна о дететовом мишљењу о предмету самог спора. Разговор са родитељима који се уз помоћ медијатора договарају о начину на који ће дете учествовати у поступку породичне медијације је потврда да родитељи уважавају дете као субјект у праву, нарочито уколико је у питању старије дете које је јасно изразило жељу да буде учесник у поступку медијације.

---

²⁴ Дете које је навршило 15. годину живота и које је способно за расуђивање (кумулативно прописани услови), може самостално одлучити са којим родитељем ће живети, одлучити о начину одржавања личних односа са родитељем са којим не живи и сл. Ова субјективна овлашћења дете **може**, али не мора користити, међутим, дужност је суда да, када је то у најбољем интересу детета, детету ту солуцију омогући.

²⁵ З., Делибашић, „Права детета у спору за заштиту права детета и у спору за вршење односно лишење родитељског права“, *Билтен Округног суда у Београду*, бр. 74/2006, 22-23.

²⁶ Чл. 3. ст.2. Закона о посредовању у решавању спорова, *Сл. гласник РС*, бр. 55/2014.

Дете као активни учесник приликом одлучивања о питањима која га се тичу је у тесној вези са остваривањем и заштитом најбољег интереса детета. Изговор да најбољи интерес детета представља препреку за укључивање детета упуступак медијације у циљу заштите од негативних последица изложености је напуштен концепт. Савремени приступ овој проблематици је став да могућност детета да непосредно изрази своје мишљење у поступку породичне медијације јесте начин да се најбољи интерес детета уистину и оствари.²⁷

Последице развода брака су комплексне нарочито у односу на заједничку децу, те отуда ваља сагледати развод брака из перспективе детета и разговарати са дететом о томе, уколико жели, да би се утврдили дететови ставови у односу на актуелну ситуацију. Дете често у разговору може скренути пажњу на питања која су му битна, а на која родитељи, због партнерског конфликта, не обраћају пажњу. Прихватање мишљења детета може превенирати будуће сукобе између родитеља. Учешће дететау поступку породичне медијације дете исказује своја осећања у вези са породичном ситуацијом, у околностима нарушених породичних односа, што може утицати на промену понашања и ставова родитеља.

У оним државама у којима је раширена пракса примене мирног начина решавања породичноправних спорова који се тиче деце, показују одређене предности када у поступку учествује дете: очување квалитетнијих породичних односа што је од посебног значаја за односе детета и родитеља с којим дете не живи; блискији односи детета с оба родитеља; стабилност постигнутих решења и, самим тим, мање захтева за накнадним изменама. Поред тога, делотворност споразума родитеља о вршењу родитељског права зависи од прихватања од стране детета због чега је важно чути мишљење детета и имплементирати га у споразум. Споразумно уређивање права и дужности из садржине родитељског права, нарочито споразумевање о укључености оба родитеља у старање о детету, важније је учити прихватљивост споразума са аспекта детета.²⁸

Осим несумњивих предности, учествовање детета у поступку у којем се уређују последице развода брака и/или престанка заједнице живота, носи одређене ризике. Најчешћи недостатак је што дете може бити доведено у центар родитељских сукоба и изложено недопуштеном утицају, као и опасност да на детету буде терет доношења одлуке, што је неприхватљиво.²⁹

---

²⁷ Čulo Margaletić, A., „Prava djeteta u obiteljskoj medijaciji“, *Godišnjak Akademije pravnih znanosti Hrvatske*, vol. VIII, Posebni broj, Zagreb 2017, 159.

²⁸ *Ibidem*, 166.

²⁹ J. Cashmore, P. Parkinson, “Children’s and Parent’s Perceptions on Children’s Participation in Decision Making After Parental Separation and Divorce”, *Legal Studies Research Paper No. 08/48*, The University of Sydney, Sydney Law School, 2008, 14 -15.

Опасност представља и давање превелике пажње исказаном мишљењу детета када оно фактички представља доносиоца одлуке и замене улога. Исто тако, јачање улоге детета у поступку породичног посредовања са придавањем великог значаја његовом мишљењу, повећава вероватноћу за покушај родитеља да манипулишу са децом.³⁰ Истиче се да је пружање информација детету о разводу које су прилагођене његовом узрасту на начин да их разуме корак напред у партиципацији детета процес који траје.³¹

5. ЗАВРШНА РАЗМАТРАЊА

Право детета на партиципацију је један од четири фундаментална принципа Конвенције УН о правима детета. Комитет за права детета у својим Препорукама подстиче Републику Србију као државу потписницу да обезбеди механизме да се ставовима деце посвети дужна пажња у свим поступцима у којима се одлучује о питањима која се тичу детета, кроз усвајање одговарајућих закона, обуку стручњака и подизања друштвене свести о томе. Одредбе које се тичу права детета на слободно изражавање мишљења прописане Породичним законом потребно је унапредити у складу са Општим коментаром бр. 12. Комитета за права детета.³² Ако узмемо у обзир да је и у Нацрту закона о правима детета и заштитнику права детета уочен пропуст у вези са правом детета на одлучивање, јер није истакнута димензија која подразумева да се тумачења, процене и поступци остваривања свих других права из Конвенције не могу посматрати и остваривати одвојено и мимо овог принципа, а изостанак његове имплементације у законским решењима условљава немогућност остваривања права на партиципацију у пракси.

Специфичности породичних односа, посебно када су деца у питању, показују оправданост примене алтернативних начина решавања спора. У појединим правним системима породична медијација представља најзаступљенији модел решавања сукоба и примаран начин решавања ове врсте спорова, пре свега, због предности у односу на судски поступак. Ипак, одлука о томе да ли ће дете и на који начин бити укључено у поступак породичне медијације зависи од воље родитеља, сходно праву (дужности) родитеља да се старају о својој деци и штите њихове најбоље интересе. Овај приступ се може окарактерисати као патерналистички или протекционистички у односу на права детета. Наиме, савремени модели мирног решавања породичних спорова који се односе на вршење

---

³⁰ *Ibidem.*

³¹ *Ibidem.*

³² *Preporuke Komiteta za prava deteta, Na pola puta — šta je do sada urađeno i šta nam predstoji*, Centar za prava deteta, Beograd 2019, 25-26.

родитељског права захтевају прецизно одређивање положаја и улоге детета, с обзиром да се решавају питања која су од пресудног значаја за његову будућност, уважавајући посебности узраста детета, степена зрелости и развојних способности и конкретних околности у којима се дете налази.

Olga JOVIĆ - PRLAINOVIĆ, LL.D.

Full-time Profesor

University of Pristina - Kosovska Mitrovica, Faculty of Law

THE POSITION OF THE CHILD IN THE PROCEDURE OF MEDIATION

Summary

Consideration of divorce from the perspective of a child and the opportunity to participate in decision-making concerning him is a modern achievement which is why it is important to note the extent to which the proclaimed rights of the child are respected in the family mediation procedure. The position of the child in this ADR procedure should have been improved. International documents on the rights of the child establish standards that oblige the competent body before which the procedure is conducted to assess all the circumstances for the realization of this child's right after child received all necessary information.

The right of the child to participate is one of the four fundamental principles of the UN Convention on Rights of the Child. The Committee on the Rights of the Child in its Recommendations encourages the Republic of Serbia as a signatory state to provide mechanisms to pay attention to children's attitudes in all proceedings concerning child issues, through the adoption of appropriate laws, training of experts and raising public awareness. Provisions concerning the child's right to free expression of opinion prescribed by the Family Law Act need to be improved in accordance with General Comment No. 12. Committee on the Rights of the Child.

The decision on whether and in what way the child will be involved in the family mediation procedure depends on the parent's decision in accordance with the right (duty) of the parents to take care of their children and protect their best interests. This approach can be characterized as paternalistic in relation to the rights of the child. Alternative dispute resolution of family disputes related to the exercise of parental rights require precise determination of the position and role of the child, given that issues are crucial for child future are resolved taking into account the specifics of the child's age, maturity and development abilities.

Key words: *family mediation; child capacity; participation; age of the child; the best interest of the child.*

ЛИТЕРАТУРА

Делибашић Зорана „Права детета у спору за заштиту права детета и у спору за вршење односно лишење родитељског права“, *Билтен Округног суда у Београду*, бр. 74/2006.

Geary Patrick, „A Child’s Right to Expression in the Courtroom Under International Conventions on the Rights of Children and French National Law: Where Does This Leave the European Convention on the Exercise of Children’s Rights?“

Палачковић Душица, „Значај воље малолетника у контексту права на самоодређење“, *Правни живот*, Београд, бр. 9/2002.

Познић Боривоје, *Грађанско процесно право*, Београд 1995.

Salminen, Kåå, “Mediation and the Best Interests of the Child from the Child Law Perspective”, In: *Nordic Mediation Research*, Nylund A., Ervasti K., Adrian L. (Eds.), Springer Open, Swtzerland 2018.

Judith Cashmore, Patrick Parkinson, “Children’s and Parent’s Perceptions on Children’s Participation in Decision Making After Parental Separation and Divorce”, *Legal Studies Research Paper* No. 08/48, The University of Sydney, Sydney Law School, 2008.

ПРАВНИ ИЗВОРИ

Закон о посредовању у решавању спорова, Сл. Гласник РС, бр. 55/2014.

Породични закон Републике Србије, Сл. Гласник РС, бр. 18/05, 72/2011, 6/2015.

Guidelines for a better implementation of the existing recommendation concerning family mediation and mediation in civil matters, European Commission for the Efficiency of Justice (CEPEJ), CEPEJ(2007)14. <https://wcd.coe.int>

General Comment No. 12 (2009), *The right of the child to be heard*, <https://resourcecentre.savethechildren.net>

Recommendation CM/Rec(2012)2 on the participation of children and young people under the age of 18, adopted by the Committee of Ministers on 28 March 2012, <https://rm.coe.int>

Committee on the Rights of the Child, Forty-third session, *Day of General Discussion on the Right of the Child to be Heard*, 11-29 September 2006, <http://www.ohchr.org>

European Commission for the Efficiency of Justice (CEPEJ), CEPEJ(2007)14, *Guidelines for a better implementation of the existing recommendation concerning family mediation and mediation in civil matters*, <https://rm.coe.int>

Guidelines of the Committee of Ministers of the Council of Europe on child friendly justice, Adopted by the Committee of Ministers on 17 November 2010 at the 1098th meeting of the Ministers' Deputies, <https://rm.coe.int>

Preporuke Komiteta za prava deteta, Na pola puta — šta je do sada ураđено i šta nam предстоји, Centar za prava deteta, Beograd 2019.